

LUNDS
UNIVERSITET

BESLUT

Diarienummer V 2024/2891

Datum 2025-03-20

Adressat

Justitiedepartementet

Rektor

Yttrande över promemorian Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter (Ds 2024:31)

Ert diarienummer: Ju2024/02513

Lunds universitet, som har anmodats att yttra sig över rubricerad promemoria, avger härmed följande yttrande.

Inledning

Lunds universitet vill inledningsvis framhålla att Sveriges nuvarande migrationsrättsliga regelverk inte har genomgått någon övergripande utvärdering sedan dess tillkomst. Huvudsyftet med nuvarande lag från 2005 är att åstadkomma en obyråkratisk, flexibel, rättvis och rättighetsbaserad behandling för alla arbetskraftsinvandrare.

Lagstiftningen har ändrats efter hand utifrån olika avgränsade regeringsuppdrag, vilket har medfört en svårtillgänglig lagstiftning med många undantag. I likhet med Lunds universitets tidigare remissvar (SOU 2024:15) vill universitetet därför framhålla att det finns ett behov av att ta ett helhetsgrepp om utlänningslagstiftningen och genomföra en översyn i syfte att rendera en lagstiftning som innebär tydligare rättigheter och skyldigheter för alla som berörs av den.

Vad gäller utredningens materiella innehåll ställer sig Lunds universitet i huvudsak mycket positivt till de föreslagna förändringarna för studenter, doktorander och forskare. Det är angeläget att Sverige cementerar sin ställning som en ledande kunskapsnation. Att skapa ett smidigt migrationsrättsligt regelverk är

ett viktigt led i att säkerställa att talangfulla tredjelandsmedborgare väljer att söka sig till – och etablera sig i – vårt land. Samtidigt ska det vara svårt för personer från tredjeland att söka sig hit av andra skäl än vad som anges i ansökan, något som det idag finns tydliga indikationer på förekommer.

En alltför hård åtstramning av det migrationsrättsliga regelverket riskerar dock att undergräva Sveriges möjligheter att attrahera högkvalificerade personer från utlandet. Mot bakgrund av detta finns det ett behov av att säkerställa att de föreslagna ändringarna implementeras på så vis att det inte riskerar att skapa *motsatt* effekt än vad som avses, exempelvis att regelverket avskräcker tredjelandsmedborgare från att välja Sverige eller tvingar dem att avbryta sin vistelse i förtid. Här bör noteras att en och samma person ofta väljer att röra sig inom, och avancera i, svensk akademi genom varierande roller och med olika uppdrag. Enligt en rapport från Universitetskanslersämbetet från 2024 hade nästan 10 % av inresande mastersstudenter i Sverige påbörjat forskarstudier under perioden 2011 – 2022 (Universitetskanslersämbetet (2024:13): *Inresande studenter på masterprogram vid svenska lärosäten*, s. 29). Detta belyser vikten av gynnsamma förhållanden för studenter från tredjeland av den anledningen att de sedermera även utgör en viktig rekryteringsbas för forskarverksamhet i Sverige.

Avslutningsvis vill Lunds universitet framhålla att införandet av möjligheten för Migrationsverket att genom ett flertal "särskilda skäl"-skrivningar kunna ta hänsyn till andra aspekter som inte uppmärksammats i lagstiftningsarbetet, som kan göra sig gällande i tillståndsärenden, är positivt. Vissa tidigare, utifrån det allmänna rättsmedvetandet, orimliga konsekvenser såsom att nyfödda barn till forskare har behövt lämna landet för att kunna ansöka om uppehållstånd, hade då kunnat undvikas. En tydlig ändring vad gäller just denna situation välkomnas, men borde kunna införas tidigare då denna fråga redan behandlats i en tidigare remiss (inom ramen för SOU 2024:15).

Sammanfattningsvis ställer sig Lunds universitet därmed i huvudsak positivt till de föreslagna ändringarna. Nedan belyser universitetet dock särskilt de negativa konsekvenser som lagförslagen riskerar att medföra och som Lunds universitet är kritiskt till.

5.2 Doktorander ska kunna beviljas uppehållstillstånd för forskning

Lunds universitet är i grunden positivt till att doktorander även ska kunna beviljas uppehållstillstånd för forskning. Det är dock viktigt för rättssäkerhet och transparens att det tydligt framgår att det finns en valmöjlighet gällande vilka tillstånd som finns att söka samt för- och nackdelar med de olika tillstånden. Utöver detta föreslår universitetet att vidare utredning görs vad gäller förutsättningarna för hur ett mottagningsavtal ska kunna sägas upp på grunder som inte förutsågs vid avtalets ingående och därför inte reglerats i ett separat avtal. Idag åtar sig forskningshuvudmän att ta emot forskare under viss bestämd tid i mottagningsavtalet. Önskar forskningshuvudmän kunna säga upp avtalet efter en kortare tid på grund av andra orsaker än att tillstånd inte ges eller forskningsprojektet avslutats (se prop 2007/2008:74 s. 59) och således skriver in klausuler om detta i mottagningsavtalet, upplevs det även finnas en risk att Migrationsverket inte godtar sådana överenskommelser och alltså nekar forskningstillstånd. Vidare kan det, med beaktande av svårigheterna att säga upp mottagningsavtal, finnas visst incitament för forskningshuvudmännen att välja uppehållstillstånd för studier över uppehållstillstånd för forskning om det finns ett val mellan dessa.

5.3.2 Kravet på försörjning vid ansökan om permanent uppehållstillstånd bör kunna uppfyllas även vid viss annan finansiering än inkomst från anställning

Samtidigt som universitetet välkomnar initiativ som medför att fler doktorander kan bli behöriga till permanent uppehållstillstånd och därmed komma att stanna i Sverige, tyder detta på en acceptans av stipendier som man egentligen vill frångå till förmån för anställningar. I sammanhanget ska det påtalas att stipendiater inte omfattas av

samma skydd och rättigheter, eller skyldigheter, på arbetsmarknaden som arbetstagare.

Stipendier som universitetet själv inrättar eller förmedlar till en stipendiat riskerar vidare att ses som ersättning för arbete med betalningsskyldighet för skatter och avgifter som drabbar såväl universitet som den enskilde stipendiaten om denne senare erbjuds en anställning med liknande arbetsuppgifter. Denna smittorisk är särskilt problematisk inom akademien då egen förkovran och arbete inte alltid är så lätt att särskilja.

5.4 Längre uppehållstillstånd efter slutförd forskning eller slutförda studier på forskarnivå

Lunds universitet är positivt till förslaget i den mån det avser att bereda doktorander och forskare bättre möjligheter att stanna kvar i Sverige och etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt framhåller Lunds universitet att genomslaget av bestämmelsen för doktorander förefaller något oklar då doktorander som slutfört sin forskarutbildning, enligt förslaget, ska kunna söka och beviljas permanent uppehållstillstånd redan innan utbildningen är färdig. I detta sammanhang kan det framhållas att Migrationsverket i dagsläget, av lagtekniska skäl, inte ser helt oproblemiskt på att bevilja uppehållstillstånd för att söka arbete efter studierna vid tidigarelagd examen. Detta då det generellt fordrar ett återkallande av ett tidigare, korrekt utfärdat, uppehållstillstånd för studier.

5.5 Möjligheter till nationell visering i vissa fall

Lunds universitet ser mycket positivt på förslaget om att dess doktorander och forskare i vissa fall kan få en nationell visering för att kunna resa i tjänsten under handläggningstiden av ett förlängningsärende. I utformningen av en sådan regel måste det dock säkerställas att handläggningstiden för dessa viseringsärenden alltid hålls mycket kort, för att inte riskera att förslaget blir verkningslöst.

Lunds universitet anser vidare att ett sådant visum även bör kunna sökas för privata angelägenheter. Det torde respekteras av det

allmänna, att arbetskraften som söker sig till Sverige också har ett beaktansvärt intresse av rörlighet inom sitt privatliv. Ett alternativ hade kunnat vara att utreda möjligheten att per automatik ge sökanden som har sökt förlängning på sitt uppehållstillstånd möjlighet att korsa landets gränser.

5.6 Fler möjligheter till byte av uppehållstillstånd efter inresa

Lunds universitet är mycket positivt till att fler ”statusbyten” föreslås tillåtas till – och inom – akademien, dvs. att sökanden i flera fall än vad som nu tillåts ska kunna söka och beviljas uppehållstillstånd enligt 5b kap. utlänningslagen. Särskilt positivt är att bytet från jobbsökartillstånden (5b kap. 7- 8 §§ utlänningslagen) till uppehållstillstånd för forskning och studier på doktorandnivå (5b kap. 1 och 3 §§ utlänningslagen) föreslås tillåtas inifrån landet; att ukrainska medborgare som är här med stöd av massflyktsdirektivet ska kunna söka och få uppehållstillstånd för studier och forskning samt att man ska kunna gå från att vara familjemedlem (medföljande) till en person med uppehållstillstånd för forskning eller forskarstudier, till att själv få ett uppehållstillstånd för forskning eller forskarstudier inifrån landet.

Vidare är Lunds universitet mycket positivt till förslaget rörande en utvidgning av möjligheten att få uppehållstillstånd som familjemedlem till en forskare inifrån landet (5b kap. 19 och 20 §§ utlänningslagen), men förordar – mot bakgrund av de stötande följder nuvarande regelverk har med utvisningar av nyfödda barn till forskare – att denna lagändring implementeras före den utsatta tiden (1 mars 2026).

6.2 Begränsning av möjligheterna att arbeta med uppehållstillstånd för studier

Att rätten att arbeta med ett uppehållstillstånd för studier begränsas är Lunds universitet i huvudsak positivt till. Sverige har länge avvikit genom att medge studenter en obegränsad rätt att arbeta, vilket i sin tur har skapat en grogrund för ett felaktigt fokus för den enskilda

studenten och oönskade incitamentsstrukturer på ett mer övergripande plan. Detta i synnerhet när en obegränsad rätt att arbeta har förenats med lågt ställda krav på godtagbara framsteg i studierna, ytterligare ett område där Sverige har utskilt sig i en negativ bemärkelse.

Lunds universitet menar dock att de föreslagna förändringarna går för långt och därmed riskerar att påverka vår konkurrenskraft negativt. Begränsningen på 15 timmars rätt att arbeta per vecka, som ska gälla under *hela året*, kommer medföra att seriösa och ambitiösa studenter väljer bort Sverige till fördel för andra länder. Den föreslagna regeln skjuter därmed för högt över målet.

I både Nederländerna och Danmark har studietillståndsinnehavare en obegränsad rätt att arbeta under juni, juli och augusti. Motiveringen av förslaget att studenter inte få lov att arbeta mer än 15 timmar per vecka även under sommarmånaderna, med hänvisning till att de ändå behöver uppfylla Migrationsverkets försörjningskrav för samma period, missar vidare den kanske viktigaste aspekten av Sverige som en ledande kunskapsnation – svensk akademis samverkan med, och närhet till, svensk industri och näringsverksamhet genom ett dynamiskt utbyte av kompetensförsörjning och karriärmöjligheter. Studenter arbetar under sommaren av långt fler anledningar än för att tjäna pengar.

I sammanhanget bör det noteras att regeringen även går fram med förslag att kraftigt höja kravet på godtagbara framsteg i studierna; under det första studieåret med en ökning från 15 högskolepoäng till 37,5. Detta skickar en viktig signal om att huvudsysslan under ett studietillstånd bör vara just studier och medför att det därmed inte är av lika stor vikt att gå ner till EU:s lägstanivå, enligt föreskrifterna i student och forskardirektivet som rådande förslag på 15 timmar per vecka är modellerat efter.

Lunds universitet menar därför att det är centralt att studenters rätt att arbeta inte inskränks för mycket och därmed att det ska vara möjligt

att arbeta 20 timmar per vecka under hela året samt obegränsat under sommarmånaderna (juni, juli och augusti).

6.3 Skärpt krav på godtagbara framsteg i studierna

Lunds universitet tillstyrker förslaget om skärpta krav på godtagbara framsteg i studierna. Det bör dock noteras att utredningen i detta avseende har ett tydligt fokus på studenter på grund- och avancerad nivå. Det vore önskvärt om lagstiftaren i motsvarande mån tydliggjorde hur bedömningen rörande godtagbara framsteg i studierna ska gå till för doktorander.

6.4 En begränsning av möjligheten att efter inresa byta från uppehållstillstånd för studier till arbete

Att det enligt gällande regelverk är möjligt att byta till ett arbetstillstånd inifrån Sverige efter enbart 30 avklarade högskolepoäng har Lunds universitet länge betraktat som ett problem då detta har skapat en form av dold arbetskraftsinvandring till Sverige, där personer har sökt sig till ett svenskt lärosäte i syfte att därefter avbryta sina studier i förtid till fördel för att arbeta i landet – vilket annars hade varit otillgängligt för individen. Det är därför mycket viktigt att regeländringar genomförs på det här området för att värna Sveriges ställning som en attraktiv studiedestination.

Lunds universitet är dock kritiskt till det faktum att det nu kommer att krävas en *slutförd* utbildning för att studenter ska få lov att byta uppehållstillstånd inifrån Sverige. Doktorander får möjlighet att byta uppehållstillstånd efter enbart två avklarade terminer på en forskarutbildning, med hänvisning till att det inte är oskäligt att anta att de kommer att erbjudas attraktiva arbetstillfällen under tiden de kommer vistas i landet och därmed behöva ändra sin tillståndskategori. Universitetet anser att samma princip bör gälla för studenter, som har valt att söka sig till Sverige i konkurrens med andra länder – till syvende och sist i hopp om att få ett kvalificerat arbete, antingen i hemlandet eller i Sverige. Förslaget att inskränka denna möjlighet riskerar att göra Sverige mindre attraktivt, i synnerhet i en internationell jämförelse.

I sammanhanget bör nämnas att skärpningen avseende rätten att arbeta obegränsat under ett studietillstånd ytterligare kommer att befästa de negativa konsekvenserna av detta, då en ambitiös student som får ett anställningserbjudande i slutet av sin utbildning inte kommer att ha möjlighet att arbeta obegränsat under studietillståndet, men inte heller få lov att byta till ett regelrätt arbetstillstånd. Lunds universitet menar därför att studenter, likt doktorander, rimligen bör beredas möjlighet att byta tillståndskategori innan utbildningen slutförs, men närmare slutet för att inte skapa oönskade incitament. Förslagsvis bör denna tröskel läggas på hälften eller trefjärdedelars avslutad utbildning.

6.6 Ett ökat informationsutbyte och ändringar såvitt gäller antagnings- och studieregister

Vad gäller förslaget att antagnings- och studieregistren nu ska innehålla uppgifter om medborgarskap vill Lunds universitet framhålla Universitetskanslersämbetets bedömning att uppgifter om medborgarskap är av en integritetskänslig karaktär (Universitetskanslersämbetet (2023:22): *En översyn av förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor*, s. 107). Att inkludera detta i svenska register är därmed viktigt att beakta främst ur en integritetsskyddssynvinkel. Här vill Lunds universitet varna för den omständighet att medborgarskapsuppgifter kan komma att begäras ut av externa aktörer och sedermera utgöra grund för hot riktade mot grupper av studenter i deras egenskap av medborgare i ett visst land. I rådande säkerhetsläge, såväl nationellt som internationellt, är detta en mycket allvarlig risk, vilket gör att förslagen bör ses över noggrant.

Lunds universitets hållning är vidare att ytterligare kontroller och krav på uppgiftslämnande kommer medföra mer administration som gör att mer resurser tas från kärnverksamheten då lärosätena inte föreslås kompenseras för den ökade kostnaden.

6.7 Åtgärder för en effektivare handläggning

Lunds universitet vill här uppmärksamma att risken med att regeringen bemyndigar en myndighet att bestämma vilka handlingar som ska krävas in är att utlänningar från länder som inte vill att deras medborgare ska lämna landet inte lämnar de intyg som krävs.

6.8 Åtgärder för att fler återkallelsebeslut ska kunna verkställas

Lunds universitet förstår vikten av att kunna genomföra verkställighet av tredjelandsmedborgare för att säkerställa en reglerad invandring. Dock saknar förslaget om adress i Sverige redan under ansökan om uppehållstillstånd för studier eller forskning förankring i verkligheten. Förslaget ses som direkt oförenligt med hur svensk bostadsmarknad ser ut och fungerar i praktiken. Vidare är det orimligt att vänta sig att en individ ska ha ordnat med boende i ett land utan bekräftelse av att personen faktiskt kommer att kunna bosätta sig där (vilket en uppehållstillståndsprövning innebär). Dessutom är det närmst omöjligt för lärosäten att erbjuda boende till individer utan att veta huruvida de faktiskt kommer kunna anlända till Sverige eller inte, vilket inte är säkert förrän ett uppehållstillstånd har meddelats av Migrationsverket.

Lunds universitet avstyrker därför förslaget om krav på att uppge en svensk adress i samband med en uppehållstillståndsansökan i sin helhet. För att säkerställa en effektiv delgivning av beslut i syfte att slå vakt om möjligheten att verkställa tredjelandsmedborgare finns det andra sätt att uppnå samma mål. Exempelvis kan Migrationsverket kräva att personer inställer sig vid närmsta mottagningsavdelning för att ange aktuell adress, eller att de registrerar detta via Migrationsverkets hemsida, senast tre månader efter inresa till Sverige.

7.2 Övergångsbestämmelser

Lunds universitet förstår att en långtgående reform av denna art och omfattning kommer att påverka de individer som vid tidpunkten för införandet befinner sig i Sverige med uppehållstillstånd för studier, och därmed kommer drabbas negativt på en rad punkter – exempelvis

vad som innefattar godtagbara framsteg i studierna. Det är därför av stor vikt att lärosäten tar sitt ansvar och informerar berörda studenter om de kommande omfattande förändringarna i studietillståndsprocessen i god tid innan de börjar gälla den 1 mars 2026. Även Migrationsverket har här en viktig roll i sin kommunikation. Med fördel bör kommande förändringar kommuniceras ut redan till de kommande nyantagna studenter som kommer att befinna sig i deras första uppehållstillståndsprocess under sommaren 2025.

Lärosäten kommer vidare behöva genomföra stora förändringar av interna system och rutiner och det kan därför vara lämpligt att diskutera huruvida dessa bör beredas ytterligare tidsfrist att säkerställa implementeringen av förslagen.

Övrigt– studentfackligt arbete

Även om det inte är uttryckligt föremål för denna remiss, önskar Lunds universitet ta tillfället i akt och understryka vikten av att tredjelandsmedborgare som väljer att engagera sig i studentfackligt arbete, också ska beredas migrationsrättsliga förutsättningar för detta. Dessa studentfackligt aktiva måste inte sällan ta studieuppehåll för sitt uppdrag (vilket medför att eventuellt studietillstånd kan dras in eller nekas) samtidigt som de inte har möjlighet att få en lön som uppfyller kraven på arbetstillstånd. Denna grupp, som är viktig för svensk akademi – särskilt ur demokratihänseende – är på så sätt migrationsrättsligt ”i kläm”.

Beslut

Beslut att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av förvaltningschef Susanne Kristensson efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av internationell migrationssamordnare Louise Corrigan-Konow, sektion Externa relationer. I handläggningen av ärendet har även internationell migrationssamordnare Erik Kvist,

senior arbetsrättsjurist Kristine Widlund, HR-specialist Karin Fälth samt utredare Cecilia Gagné deltagit.

Erik Renström

Dokumentet är signerat digitalt, se slutet av dokumentet.

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign